

Головченко Микола Феліксівич

аспірант кафедри теорії та історії держави і права Інститут
міжнародного та національного права МГУ

Науковий керівник:

Крестовська Н.М.

д.ю.н., професор, професор кафедри теорії та історії держави і права
Інституту міжнародного та національного права МГУ

РЕАЛІЗАЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ У ПРАВОВИХ ФОРМАХ

Форми реалізації культурної функції держави представляють собою зовнішній вираз діяльності держави в цьому напрямку. Погоджуємося з М. Бухтеревою, що форми здійснення культурної функції держави – це способи практичної діяльності, спрямованої на втілення в життя цілей держави і вирішення існуючих перед нею задач [1, 23].

Форми реалізації культурної функції можуть бути правовими та не правовими. Під правовими формами реалізації функцій держави розуміють види юридичної діяльності держави та її органів [2, 61]. На думку І. Самоценка, під правовими формами здійснення функцій держави слід розуміти однорідну за своїми зовнішніми ознаками (характером і юридичними наслідками) діяльність органів держави з управління суспільства шляхом видання правових актів [3, 52].

Існують три види правових форм реалізації культурної функції: правотворча (законодавча), організаційно-виконавча (управлінська), правоохоронна [4, 16].

Всі автори погоджуються з тим, що правові форми пов'язані зі створенням, реалізацією і охороною правових норм і включають в себе правотворчу, правозастосовну (правовиконавчу) та правоохоронну діяльність [1, 39], які наділені такими основними ознаками:

- це діяльність, тобто усвідомлений, цілеспрямований, активний вплив на культурну сферу суспільного життя; це діяльність юридична, адже вона обов'язково пов'язана з виданням правових актів, а також породжує для її учасників юридичні наслідки;
- це діяльність певно визначених суб'єктів, при цьому коло суб'єктів специфічний для кожної форми здійснення культурної функції;
- це діяльність законна, процедурно оформлена [4, 17].

Правотворча форма реалізації культурної функції держави являє собою процес створення або санкціонування відповідних нормативних актів, зокрема з метою зміни або відміни діючих юридичних норм [1, 40]. Основними ознаками правотворчості можна визначити такі: заключний етап процесу правоутворення; в основному, державна діяльність; юридична діяльність; спрямована на видання, зміну чи відміну нормативно-правових приписів; здійснюється компетентними суб'єктами [1, 42].

Основними видами правотворчості є: безпосередня правотворчість народу, правотворчість державних органів і посадових осіб та договірна нормотворчість. Центральне місце в реалізації правотворчої форми здійснення культурної функції держави посідає правотворча діяльність державних органів, яка відбувається у формах законотворчості та підзаконної нормотворчості. На думку С. Бабаєва, в умовах розбудови правової держави, саме законотворчість є найважливішим напрямом реалізації правотворчої форми реалізації культурної функції держави [4, 97].

Нормативно-правові акти, які виникають в результаті правотворчої діяльності, утворюють правову основу реалізації культурної функції. Цими актами визначається

предмет правового регулювання (предмет діяльності), суб'єкти правових відносин, методи і засоби регулювання. У процесі правотворчості вводяться до правової системи суспільства певні способи, засоби, методи юридичного впливу на культурну сферу, встановлюються та змінюються нормативно-правові режими регулювання культурних відносин, загальнообов'язкові програми соціального (державного) управління в культурній сфері життя громадянського суспільства [7, 7].

Робота з виконання нормативно-правових актів у культурному напрямку діяльності держави і складає зміст правореалізуючої форми здійснення культурної функції.

Правотворчість і правореалізація є постійно взаємодіючими процесами, їх неможливо уявити один без одного. Очевидно, що правотворчість створює норми права для їх реалізації, адже тільки в ній вони набувають змісту і дієвості [8, 24]. Слушним видається твердження С.Бабаєва стосовно того, що право реалізаційна форма здійснення культурної функції держави виявляється у трьох видах поза правозастосовної (виконання, використання і дотримання) і власне правозастосовної діяльності. Так, перш за все, реалізація культурної функції держави у даній формі передбачає дотримання усіма державними органами та їх посадовими особами усіх діючих правових заборон. Не менш вагомою і поширеною формою реалізації культурної функції в межах даної форми є виконання покладених на державу обов'язків. Нарешті, діяльність держави в рамках наведеної форми неможлива без реалізації наданих державним органам і посадовим особам прав [4, 123].

Відмінною рисою правозастосовної діяльності є її владно-організуючий характер. Він здійснюється в установлених законом формах і завершується винесенням індивідуальних правових актів, приписи яких є обов'язковими для осіб та органів, яким вони адресовані. Такі приписи передбачають: односторонність волевиявлення органа, наділеного владними повноваженнями, хоча він може і не виступати ініціатором акту правозастосування; категоричність волі, що міститься в цьому акті; обов'язковість владних рішень; забезпеченість і охорону цих рішень примусовою силою держави [5, 19].

Між законодавством і реалізацією права існує тісний органічний і функціональний зв'язок. Від ступеня досконалості діючого законодавства, його повноти і очевидності залежить рівень реалізації вимог права. Водночас, практика реалізації законодавства є важливим і постійним фактором розвитку права, адже з її допомогою апробуються життям прийняті управлінські рішення і на цій основі вносять необхідні доповнення чи зміни в діючу правову систему [6, 10]. Правозастосовна діяльність забезпечує правильне, своєчасне і ефективне здійснення нормативно-правових приписів, сприяє реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, слугує надійним засобом зміцнення законності та охорони правопорядку [7, 3].

Контроль за виконанням законів і підзаконних актів, які регулюють культурну діяльність держави і порядок їх реалізації, а також притягнення до відповідальності за правопорушення в цій сфері, утворюють зміст правоохоронної форми реалізації культурної функції держави [4, 17]. На думку М. Бухтеревої, правоохоронна форма реалізації культурної функції держави – це діяльність, яка відбувається шляхом владної оперативної роботи державних органів з охорони норм права від порушень, захисту прав і свобод громадян та їх об'єднань, забезпечення виконання покладених на них юридичних обов'язків, охорони законності і правопорядку [1, 53].

Список використаних джерел:

1. Бухтерева Мария Алексеевна. Формы реализации функций государства. Дис. канд.юрид.наук. Специальность 12.00.01 – теория и история права и государства; история правовых учений. – М., 2002. – 200 с.; С. 23
2. Теория государства и права / Под. ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – Саратов: СВШ МВД РФ, 1995. – С. 61
3. Общая теория советского права / Под ред. С.И. Братуся, И.С. Самощенко. – М., 1966. – С. 51-52
4. Бабаев Сергей Владимирович. Теория функций современного российского общества. Дис. ... канд.юрид.наук. специальность 12.00.01 – теория государства и права; история учений о праве и государстве. – Нижний Новгород, 2001. – 201 с. С. 16
5. Юсупов В.А. Правоприменительная деятельность органов государственного управления. – М., 1979. – С. 19.
6. Примак Т.К. Совершенствование законодательства как средство обеспечения законности (по материалам деятельности органов внутренних дел). Автореф. Дис. ... канд.юрид.наук. – М., 1998. – С. 10-12.
7. Карташов В.Н. Введение в общую теорию правовой системы общества. Правотворческая практика, система и структура права: Текст лекций. – Ярославль, 1996. – Ч. 2. – С. 7.
8. Решетов Ю.С. Реализация норм права. Системный анализ. – Казань, 1989. – С. 24.